

Neljäs täydennys kanteluuni asetusten 45–46/2017 esittelystä

Kantelin oikeuskanslerille 29.12.2020 valtioneuvoston asetusten 45–46/2017 esittelystä näin uuden lukiolain tilanteessa. Pohdin asiaa edelleen.

1) Hyvää ja huonoa kumoamisessa. Lukiolain (714/2018) siirtymäsäännökset sisältävän 63 §:n 2 momentin mukaan lukioasetuksen (810/1998) 1–4 ja 6–8 §:ää noudatetaan 31.7.2021 asti. Jos asetuksella 45/2017 ei olisi kumottu 1.1.2018 alkaen erehdyksessä tarpeettomaksi väärin luultu opintojen aloittamisajankohdan täsmentänyt lukioasetuksen 15 §:n 2 momentti, vaan se olisi jäänyt voimaan, niin lainsäätäjällä olisi ollut mahdollista lisätä tämä säännös uuden lukiolain 63 §:n 2 momenttiin noudatettavaksi toistaiseksi. Mutta silloin se ei olisi ollut varsinainen siirtymäsäännös, vaan se olisikin ollut sijoitettava 64 §:än voimaan jäävien asetusten joukkoon. Tällöin lukiolain 16 §:n 7 momentin ja 63 §:ssä kumotun lukiolain 7 §:n siirtymäsäännöksen nykyisestä epätäsmällisyydestä olisi vältytty.

Toisaalta lukioasetuksen 15 §:n 2 momentti olisi kaiketi silloin jäänyt eduskunnalta perustelematta, joten menettely ei olisi edes ollut perustuslain 80 §:n vaatiman mukainen. Säännös tuskin palaa enää missään muussakaan yhteydessä lainsäädäntöön (jaa, alempanana ajattelenkin toisin). Oli siis sikäläkin vain hyvä, että se tuli kumotuksi. Mutta toiselta kannalta ajateltuna lukioasetuksen 15 §:n 2 momentin oikeudettoman kumoamisen haittoja oli juuri menettää tämän kaltainen mahdollisuus tarjota lainsäätäjän mietinnälle lisääaikaa.

2) Nuorison lukiokoulutus/aikuisten lukiokoulutus. Kumottu lukiolaki koski sitä säädettäessä (HE 86/2017 vp) yhtäläisesti sekä nuorille että aikuisille järjestettävää lukiokou paitsi, että ”18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneille” antoi 7 § taito- ja taideaineiden sekä liikunnan ja terveystiedon osalta vapaaehtoisuuden ja 9 § uskonnon ja elämäkatsomustiedon osalta valintaoikeuden. Lukiolakia muutettiin niin, että 1.1.2017 alkaen tämä vapaaehtoisuus koskee aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan opiskelevia; tätä koskevan siirtymäsäännöksen voimassolo päättyy 31.7.2021. Mitään perusteluita ei esitetty sille, että lukioasetuksen 15 §:n 2 momentin määritelmän mielessä 18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneelle tai jopa vasta sananmukaisesti 18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneella nuorille tarkoitetun oppimäärän mukaan opiskelevalla opiskelijalla ei vapaaehtoisuuden oikeutta enää ole (HE 206/2016 vp — SiV 18/2016 vp).

Perustelluimman ja oikeastaan ainoan mahdollisen mutta ei laissa vahvistetun tulkinnan mukaan vuoden 2018 alusta alkaen uskonnon ja elämäkatsomustiedon valintaoikeus on ollut kaikilla 18 vuotta täyttäneillä opiskeli-

joilla aivan kuten se on oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksessakin. Jos kuitenkin lainsäätäjän haluaisi, että lukiolaki täsmennettäisiin valintaoikeuden osalta vapaaehtoisuuden mallin mukaisesti, niin uskonnon ja elämäntietämystiedon osalta valintaoikeus olisi vastaisuudessa kaikilla 18 vuotta täyttäneillä aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan opiskelevilla mutta tarvittavan noin neljän vuoden pituisen siirtymäkauden jälkeen ei enää yhdelläkään nuorille tarkoitetun oppimäärän mukaan opiskelevalla. Vai voisiko lainsäätäjä sallia, että valintaoikeus olisi myös eli siis jälleen niillä nuorille tarkoitetun oppimäärän mukaan opiskelevilla opiskelijoilla, jotka ovat aloittaneet opintonsa 18 vuotta täytettyään kumotun lukioasetuksen 15 §:n 2 momentin määritelmän mielessä? Mutta valintaoikeus ei oppiaineiden luonteesta nähtynä ole kysymys, jossa olisi perusteltua erotella nuorille että aikuisille järjestettävä lukiokoulutus toisistaan.

3) Lukiolain epätäsmällisyydestä tietämättömyys. Opetusministeri Li Andersson sanoi haastattelussaan *Demokraatin* verkkosivuilla 17.1.2020, että ”kirkkoon kuuluvat eivät sen sijaan voi edes täysi-ikäistyttyään lukiossa valita elämäntietämystietoa”, ja piti sitä selkeänä epäkohtana. Hän ei siis tiennyt, että itse asiassa tällä hetkellä voivat — jos lukiolain säännöksen perustelluimman tulkinnan tietävät ja saavat myös rehtorin siitä vakuuttuneiksi (entä, elleivät saa?). Hiljaisuus kentältä ei kerro hyvää. Opetusministeri olisi voinut mainita lain epätäsmällisyyden, jos se olisi ollut hänen mielessään. Haluaako hänen ministeriönsä vaieta tästä epätäsmällisyydestä? Kanteluni tein myös tiedotusmielessä.

4) Selvitys- ja lausuntopyynnöstä sekä koko ratkaisumenettelystä. Tarkennan kantelukirjoitukseni 29.12.2019 lopussa ollutta toivomustani 6) oikeuskanslerille pyytää opetus- ja kulttuuriministeriöltä selvitys ja lausunto. Tarkennan tätä. Ehdotin jo kanteluni 1. täydennyksessä 29.12.2019 kysymyslistaa, mutta se, kovin yksityiskohtainen, perustui sille, että oikeuskansleri ei ensin itse osaisi nähdä, että valtioneuvoston asetusten 45–46/2017 esttelystä oli tapahtunut työtapaturma, riittämättömästi huolellisuudesta johtunut erehdys, jonka tähden lukioasetuksen 15 §:n 2 momentti oli oikeudettomasti kumottu. Mutta ottaen pohjaksi toivomukseni 1)–2) ja 4)–5) oikeuskanslerille selvitys- ja lausuntopyynnön riittäisi olla yleisluonteisempi. Koko toivomani menettely lopputulosta myöten olisi seuraavanlainen.

Pyynnössä oikeuskanslerin olisi ensin esitettävä oma näkemyksensä, että lukioasetuksen 15 §:n 2 momentti oli oikeudettomasti kumottu ja että sen seurauksena kaksi pyynnössä yksilöitävää lukiolain säännöstä olivat muuttuneet epätäsmällisiksi 1.1.2018 alkaen ja että epätäsmällisyys oli säilynyt uudessa lukiolaissa. Oikeuskanslerin olisi pyydettävä ministeriöltä lausunto tästä asiaintilasta. Lausunnon sopisi sitten odottaa, että siinä ministeriö myön-

täisi oikeuskanslerin näkemyksen oikeaksi. Lisäksi mahdollisesti jo lausunnossaan ministeriö ilmoittaisi ryhtyvänsä säädöshankkeisiin lukiolain mainittujen säännösten täsmentämiseksi mutta saattaisi huomauttaa, että säännöksistä toisen, siirtymäsäännöksessä olevan siirtymäsäännöksen voimassaolo päättyy kuitenkin jo pian, 31.7.2021. Muussa tapauksessa oikeuskanslerin olisi lausunnon saatuaan pyydettävä ministeriötä ilmoittamaan hänelle tiettyyn ajankohtaan mennessä, mihin korjaaviin toimenpiteisiin ministeriö ryhtyisi. Lausuntopyynnön olisi viitattava kanteluuni ja mainittava, että olen sen eri osat toimittanut ministeriön tiedoksi; silloin ministeriössä ehkä koettaisiin aiheelliseksi tutustua siihen korjaustoimiansa varten. Ministeriön lausunto ja sitä koskenut pyyntö olisi toimitettava minulle vastinettani varten. Lopuksi oikeuskanslerin olisi annettava kanteluuni vastaus, jossa hän toteaisi ministeriön lupanneen korjaustoimista ja että hänellä ei ole asiasta enempää sanottavaa.. Koko tämä virallinen viestenvaihto olisi syytä käydä ripeällä aikataululla varsinkin, koska asiassa ei pitäisi olla erimielisyyttä. Silloin olisin saavuttanut juuri sen, mitä olen olen tavoitellut tässä 1.6.2018 aloittamassani kanteluasiassani.

Kantelija: matematiikan dosentti Jouni Luukkainen

puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]

Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI

p. 045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Lähetetty sähköpostitse:

Oikeuskanslerille (kirjaamo@okv.fi)

ja tiedoksi opetus- ja kulttuuriministeriölle (kirjaamo@minedu.fi)

sekä opetusministerin erityisavustaja Mika Parkkarille

(mika.parkkari@minedu.fi)